

UVEŘEJNĚNÍ ROZSUDKU JAKO SANKCE SUI GENERIS

ONDŘEJ HRUDA

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Abstract in original language

V mém příspěvku se zabývám uveřejněním rozsudku jako sankcí, důraz kladu především na právo nekalé soutěže.

Key words in original language

Uveřejnění rozsudku; Zveřejnění rozsudku; Nekalá soutěž; Přiměřené zadostiučinění; Sankce; Satisfakce; Prevence.

Abstract

This paper analyzes the right to publish a judgment as a sanction with the focus on the Unfair Competition Law.

Key words

Publication of a Judgment; Unfair Competition Law; Appropriate Compensation; Sanction; Satisfaction; Prevention.

V následujícím příspěvku se budu věnovat právu na uveřejnění rozsudku, důraz budu klást především na nekalosoutěžní spory. K 1. 1. 2003 bylo speciální ustanovení regulující právo na uveřejnění rozsudku ve věcech nekalé soutěže, tedy dnes již zrušený § 55 odst. 2 obch. zák., nahrazeno obecným ustanovením v občanském soudním řádu. Dle ust. § 155 odst. 4 o.s.ř. ve věcech ochrany práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním, ochrany práv z duševního vlastnictví a ve věcech ochrany práv spotřebitelů může soud účastníkovi, jehož žalobě vyhověl, přiznat na jeho návrh ve výroku rozsudku právo rozsudek uveřejnit na náklady neúspěšného účastníka; podle okolností případu soud stanoví též rozsah, formu a způsob uveřejnění. Krok zákonodárce, jímž měla být sjednocena a zjednodušena právní úprava, je možno označit za značně nedůsledný. Nárok na uveřejnění rozsudku je totiž dále upraven v ust. § 12 odst. 3 obch. zák., dle kterého soud může účastníku, jehož návrhu bylo vyhověno, přiznat v rozsudku právo uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl, a podle okolností určit i rozsah, formu a způsob uveřejnění (práva se podle ust. § 12 odst. 1 obch. zák. může domáhat ten, kdo byl dotčen na svých právech neoprávněným užíváním firmy). Téměř shodnou úpravu obsahují i ust. § 4 odst. 5 zákona č. 221/2006 o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), ust. § 27 odst. 5 zák. 408/2000 ochraně práv k odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin (zákon o ochraně práv k odrůdám), a § 40 odst. 3 zák. č. 121/2000 o

právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

Zatímco obecné ustanovení v o.s.ř. právo uveřejnit rozsudek na náklady neúspěšného účastníka přímo podmiňuje návrhem žalobce, speciální úpravy (včetně zrušeného ust. § 55 odst. 2. obch. zák.) tak nečiní. Spíše než o úmysl se i zde patrně nebude jednat o nic více než nedůslednost a s ohledem na ust. 153 odst. 2 o.s.ř., dle kterého soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jen tehdy, jestliže řízení bylo možno zahájit i bez návrhu, nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, nemůže soud přiznat právo na uveřejnění rozsudku sám ze své iniciativy.

Chtěl bych upozornit ještě na jeden rozdíl. Zatímco ust. 155 odst. 4 o.s.ř. nevyvolává pochybnosti o tom, že soud může přiznat právo uveřejnit rozsudek na náklady neúspěšného účastníka pouze žalobci, výklad speciálních úprav tak jednoznačný není. Gramatický výklad ponechává otevřené obě varianty, dle mého názoru je tedy nutné pátrat po účelu speciálních ustanovení. Má-li zveřejnění rozsudku plnit satisfakční funkci, není důvod nepřiznat právo na uveřejnění rozsudku i žalovanému, navrhne-li to během řízení. Jeho právo bylo žalobou zpochybněno, a i když ji soud následně zamítne, pochybnosti mohou přetrvávat. Domnívám se, že k odstranění pochybností, resp. jejich zmírnění může dobře sloužit právě uveřejnění rozsudku. Jinými slovy, domnívám se, že obecná úprava obsažená v občanském soudním řádu je věcně nesprávná a zasloužila by revizi, zatímco speciální ustanovení upravující uveřejnění rozsudku je vhodné vykládat extenzivně. Za inspirativní by zákonodárci pro případnou novelizaci mohlo dobře posloužit ust. § 40 odst. 1 zákona č. 111/1927 Sb. o ochraně proti nekalé soutěži, dle kterého soud může soukromému žalobci k jeho návrhu přiznati v rozsudku oprávnění uveřejniti odsuzující rozsudek na útraty odsouzeného v jednom nebo několika časopisech. Stejně oprávnění může soud přiznati obžalovanému k jeho návrhu, byl-li obžaloby zproštěn, při čemž útraty uveřejnění nese žalobce.

Již jsem se zmínil o účelu uveřejnění rozsudku, jež úzce souvisí s rozsahem, ve kterém je rozsudek uveřejněn. Dle rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 1995, sp. zn. 3 Cmo 1031/95, pokud má zveřejnění rozsudku plnit svůj účel, pak nestačí obvykle pouze zveřejnění výroku rozsudku. Obecně řečeno, publikace rozhodnutí má nesporně význam sankce, jež i mnohdy po časovém odstupu může přispět k narovnání těch soutěžních vztahů, jejichž narušení bylo předmětem řízení, rovněž ale i určité satisfakce pro v řízení úspěšného účastníka. Má však i význam výchovný. Je možno doplnit, že uveřejnění rozsudku nemusí mít jen funkci sankční, satisfakční a výchovnou, ale může mít i význam preventivní,¹ dle mého názoru je nezanedbatelný také význam informační. Účelem i formou se uveřejnění

¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2008, sp. zn. 32 Cdo 3982/2007.

rozsudku velmi blíží omluvě, kterou soud žalobci přizná na základě práva na přiměřené zadostiučinění. Jedno s druhým však nelze směřovat a oba nároky se navzájem nevylučují, ale mohou se doplňovat.² Přizná-li soud žalobci (pro srozumitelnost se dále budu zabývat uveřejněním rozsudku pouze z pohledu žalobce) právo uveřejnit rozsudek, může tím být uspokojen žalobcův subjektivní pocit spravedlnosti tím, že se informace o žalobcově soudním úspěchu dostane do povědomí širšího okruhu osob. Dle mého názoru uveřejněním rozsudku může být lépe napraven pocit křivdy než uveřejněním omluvy, kterou si žalobce zpravidla sám zformuluje a jež zpravidla stejně není myšlena upřímně.³

Uveřejnění rozsudku má i povahu sankce, jež je pro žalovaného dvakrát nepříjemná. Žalovaný musí snášet, že informace o jeho protiprávním jednání je šířena, což je navíc činěno na jeho náklad.

Výchovný a preventivní význam uveřejnění rozsudku v podstatě splývají, uveřejnění působí preventivně nejen na dotčené strany, ale i na třetí osoby. Většinu soutěžitelů při pohledu na rozsudek uveřejněný v celostátním tisku, jímž byla třetí osoba odsouzena za i jim známou protisoutěžní praktiku, pravděpodobně napadne, že lze investovat i za reklamní plochu s jiným obsahem. S preventivní funkcí úzce souvisí i již zmíněná funkce informativní, čímž se uveřejnění rozsudku podstatně liší právě od zmíněného uveřejnění omluvy jako přiměřeného zadostiučinění. Informativní funkce má význam z několika důvodů. Většina soutěžitelů jednak nejsou právníci a spíše než Sbírku zákonů si přečtou denní tisk. Prostřednictvím uveřejnění rozsudku tak může být zvyšováno jejich právní vědomí, což je první předpoklad, aby se následně chovali v souladu s dobrými mravy soutěže. Normy upravující nekalou soutěž jsou formulovány značně abstraktně⁴, a ač např. příloha I Směrnice 2005/29/ES z 11. 5. 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům⁵ je postavena na kasuistice, právo proti nekalé soutěži je a zůstane do značné míry právem soudcovským. Jednou z žalobcových pohnutek k uveřejnění rozsudku tak může být i jeho snaha důrazně upozornit své konkurenty, že předmětná praktika je nekalá a že je připraven ji postihovat. Je však nutno připomenout, že soutěžitel zpravidla musí jednat bezodkladně a rychle, chce-li účinně ochránit svá práva. Ochrana poskytnutá uveřejněním rozsudku tak bude spíše doplňková a sama o sobě nedostatečná. Jedná se ostatně o ochranu akcesorickou i v tom smyslu, že žalobce se uveřejnění

² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 9. 2002, sp. zn. 29 Odo 652/2001.

³ Cítím-li potřebu se omlouvat, nepotřebuji odsuzující rozhodnutí.

⁴ Srov. např. ust. § 45 odst. 3 obch. zák. „...jestliže vzhledem k okolnostem a souvislostem...“

⁵ Tzv. „černá listina“

rozsudku může domáhat jen ve spojení s jiným žalobním nárokem a nikoliv samostatně.

Otázkou je, v jakém rozsahu má být rozsudek uveřejněn. Obecné i speciální ustanovení se omezují na abstraktní soud podle okolností určí rozsah, formu a způsob uveřejnění. Otázkou tak zůstává, zda se uveřejňuje jen výrok, nebo i odůvodnění rozsudku. Dle již citovaného rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 1995, sp. zn. 3 Cmo 1031/95 pokud má zveřejnění rozsudku plnit svůj účel, obvykle nestačí pouhé zveřejnění výroku rozsudku. Ve většině případů však není řešením ani zveřejnění celého odůvodnění, jež je zpravidla nepřiměřeně dlouhé a pro většinu čtenářů nesrozumitelné. Takové uveřejnění by plnilo jen funkci sankční, jejíž jedinou smyslem by bylo, že odsouzený by byl nucen zaplatit za zbytečný reklamní prostor. Skutečným vítězem by tak nebyl ani úspěšný žalobce, ani soutěž jako celek, ale tisk.⁶ Řešení tentokrát nenalezneme ani v již zmiňovaném předválečném zákoně o ochraně proti nekalé soutěži. Dle ust. § 40 odst. 3 zák. č. 111/1927 Sb. zpravidla uveřejnění jest rozsudek bez důvodů, podle okolností může však soud povolit, aby uveřejněny byly i důvody rozsudku zcela nebo zčásti. Nezbyvá tedy než uzavřít, že skutečně bude záviset na okolnostech případu. Domnívám se, že zpravidla bude nejvhodnější uveřejnit výrok rozsudku a jeho zkrácené odůvodnění. Zatímco tak soud může žalobci nárok na uveřejnění rozsudku přiznat jen na jeho návrh, rozsah, forma a způsob uveřejnění je na úvaze soudu. Pokud tak soud přizná žalobci právo uveřejnit výrok a zkráceného odůvodnění, měl by zároveň ve výroku přesně specifikovat jeho rozsah. Jinak by se mohlo stát, že se role žalobce a žalovaného obrátí a soud bude nucen řešit nový spor, protože původní žalobce uveřejnil zrovna tu část rozsudku, která sama o sobě a vytržená z kontextu např. působí klamavým dojmem.

S výše uvedeným souvisí i otázka, zda úspěšný účastník může uveřejnit rozsudkem sám ze své iniciativy a na svůj náklad. S výjimkou obsaženou v ust. § 54 odst. 3 věty druhé zák. č. 18/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), dle které pravomocný odsuzující rozsudek může být uveřejněn ve veřejných sdělovacích prostředcích jen bez uvedení jména, popřípadě jmen, a příjmení mladistvého, při přiměřené ochraně mladistvého před nežádoucími účinky jeho uveřejnění, žádná právní norma přímo nezakazuje uveřejnit rozsudek. Soudní jednání je ostatně zpravidla veřejnosti přístupné a média o něm mohou referovat, působilo by proto schizofrenně, kdyby sám žalobce musel tajit, že byl ve sporu úspěšný. Uveřejnění na vlastní pěst však sebou přináší nejedno riziko, uveřejnitel by musel sám zvážit, zda nezasáhne do osobnostních práv, neohrozí cizí obchodní tajemství, mravnost, zda se uveřejněním rozsudku sám nedopustí nekalosoutěžního deliktu apod.

⁶ Tedy zpravidla Hospodářské noviny, neboť žalobci ve věcech nekalé soutěže žádají uveřejnění rozsudku mimo jiné většinou právě zde.

Poslední otázce, které bych se chtěl věnovat, a kterou žalobce naopak musí vyřešit již na počátku sporu, je, zda se vůbec vyplatí domáhat se uveřejnění rozsudku. Soudní spor může poškodit pověst obou stran, je tak třeba zvážit, jestli není výhodnější vše vyřešit potichu a bez zvýšeného zájmu veřejnosti. V některých odvětvích je navíc trh již více méně rozdělen⁷, malý počet soutěžitelů je nucen spolu žít na omezeném prostoru a je proto výhodnější si nedělat zbytečné naschvály. Méně v takových případech bývá méně více a úspěch v podobě vykonatelného záporního nároku může být zcela dostatečný.

Zbývá uzavřít, že i přes zřejmé výhody, které sebou uveřejnění rozsudku na náklady neúspěšného účastníka může přinášet, je tento nárok prozatím žalován spíše výjimečně a judikatura související s uveřejněním rozsudku je prozatím velmi chudá. Nastíněné otázky tak zůstávají otevřeny.

Contact – email

Ondrej.hruda@seznam.cz; ondrej.hruda@nsoud.cz

⁷ Typicky např. telefonní služby mobilních operátorů.